

## **Bài 28. VÙNG TÂY NGUYÊN**

### **I – MỤC TIÊU BÀI HỌC**

Sau bài học, HS cần :

– Hiểu Tây Nguyên có vị trí địa lí quan trọng trong sự nghiệp phát triển kinh tế – xã hội, an ninh quốc phòng đồng thời có nhiều tiềm năng về tài nguyên thiên nhiên và nhân văn để phát triển kinh tế – xã hội. Tây Nguyên là vùng sản xuất hàng hoá nông sản xuất khẩu lớn của cả nước chỉ sau Đồng bằng sông Cửu Long.

– Tiếp tục rèn luyện kĩ năng kết hợp kênh chữ và kênh hình để nhận xét, giải thích một số vấn đề về tự nhiên và dân cư, xã hội của vùng.

– Phân tích số liệu trong bảng để khai thác thông tin theo câu hỏi dẫn dắt.

### **II – MỘT SỐ VẤN ĐỀ CẦN CHÚ Ý**

– Tây Nguyên có vị trí chiến lược quan trọng đối với cả nước về kinh tế cũng như quốc phòng. Vị trí ngã ba biên giới giữa 3 nước : Tây Nguyên (Việt Nam) – Hạ Lào và Đông Bắc Cam-pu-chia đem lại cho Tây Nguyên lợi thế về độ cao ở phía nam bán đảo Đông Dương cũng như cơ hội liên kết với các nước trong khu vực. Do đó Tây Nguyên có nhiều điều kiện để mở rộng giao lưu kinh tế, văn hoá với các vùng trong nước và các nước trong Tiểu vùng Mê Công. Việc phát triển Tây Nguyên thành vùng động lực kinh tế có ý nghĩa chiến lược đặc biệt quan trọng trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

– Trên quan điểm địa lí đổi mới và phát triển, chúng ta nhìn nhận Tây Nguyên từ độ cao địa hình của các cao nguyên xếp tầng, là nơi bắt nguồn của nhiều dòng sông, suối chảy về các vùng lãnh thổ lân cận. Dọc theo các dòng chảy ta thấy tầm quan trọng của việc bảo vệ rừng đầu nguồn. Nổi bật nhất là đầu nguồn của sông Đông Nai chảy về Đông Nam Bộ, sông Ba chảy về các tỉnh duyên hải Nam Trung Bộ. Các dòng Xrê Pôk, Xê Xan chảy về Đông Bắc Cam-pu-chia và hội lưu với sông Mê Công. Có thể nói nửa phía tây của Tây Nguyên nằm trong lưu vực sông Mê Công. Việc khai thác các ý đó là điểm mới trong SGK Địa lí 9 lần này.

Cần nhấn mạnh rằng Tây Nguyên có 5 tiềm năng lớn. Đó là tài nguyên đất (chủ yếu là đất badan rất thích hợp để phát triển cây công nghiệp, đặc biệt là cây cà phê) ; rừng (diện tích và trữ lượng lớn nhất cả nước) ; thủy điện khá dồi dào, chỉ sau Tây Bắc ; sự đa dạng sinh học (Tây Nguyên còn nhiều thú quý, nhiều lâm sản đặc hữu) ; tài nguyên du lịch hấp dẫn, trước hết là du lịch sinh thái do khí hậu cao nguyên mát mẻ, phong cảnh đẹp (nổi tiếng nhất là Đà Lạt).

Tuy nhiên, vùng cũng có khó khăn lớn do mùa khô kéo dài, thường dẫn tới nguy cơ hạn hán và thiếu nước nghiêm trọng. Mặt khác việc chặt phá rừng để làm nương rẫy và trồng cà phê, nạn săn bắn bừa bãi động vật hoang dã đã ảnh hưởng xấu đến môi trường và đời sống dân cư.

– Đặc điểm dân cư và xã hội ở Tây Nguyên thể hiện đầu tiên ở cộng đồng các dân tộc với khoảng 30% số dân ở đây là dân tộc ít người, tạo ra bức tranh văn hoá các dân tộc rất phong phú và nhiều nét đặc thù.

Vấn đề được quan tâm hàng đầu hiện nay là đẩy mạnh phát triển kinh tế, ổn định chính trị và đời sống xã hội, đặc biệt là vấn đề môi trường do nạn phá rừng đang trở nên nghiêm trọng.

Đọc bảng thống kê 28.2 chúng ta dễ dàng nhận thấy ở nhiều chỉ tiêu, Tây Nguyên vẫn còn là vùng khó khăn của đất nước. Đảng và Nhà nước đã làm nhiều việc để phát triển Tây Nguyên tương xứng với tầm quan trọng chiến lược và tài nguyên phong phú của vùng. Nhiệm vụ quan trọng hàng đầu là đẩy nhanh chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tăng cường đầu tư, đẩy mạnh công tác xoá đói giảm nghèo, từng bước cải thiện đời sống nhân dân các dân tộc.

### III – CÁC PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC CẦN THIẾT

- Bản đồ địa lí tự nhiên Việt Nam.
- Lược đồ tự nhiên vùng Tây Nguyên.
- Một số tranh ảnh về Tây Nguyên.

### IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH DẠY BÀI MỚI

#### 1. Gợi ý dạy mục I : Vị trí địa lí và giới hạn lãnh thổ

GV yêu cầu HS đọc nhanh mục I, quan sát lược đồ hoặc bản đồ treo tường. Gợi ý HS xác định các vùng lãnh thổ lân cận : Duyên hải Nam Trung Bộ, Đông Nam Bộ. Sau đó, GV yêu cầu HS nhìn về phía tây sẽ thấy ngay vùng Hạ Lào và Đông Bắc Cam-pu-chia. Có thể cả lớp dành thời gian thảo luận về ý nghĩa vị trí địa lí của vùng.

#### 2. Gợi ý dạy mục II : Điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên

GV hướng dẫn HS xác định các dòng sông bắt nguồn từ Tây Nguyên (các dòng sông Xê Xan, Xrê Pôk, Đông Nai, sông Ba...), chú ý tới các kí hiệu của các nhà máy thủy điện trên các dòng sông này. Sau đó, GV tổ chức thảo luận câu hỏi dẫn dắt về ý nghĩa của việc bảo vệ rừng đầu nguồn của Tây Nguyên, sao cho HS hiểu rằng bảo vệ rừng đầu nguồn là bảo vệ nguồn năng lượng, nguồn nước cho chính Tây Nguyên, cho các vùng lân cận để phát triển cây lương thực, cây công nghiệp và nước sinh hoạt cho dân cư. Câu hỏi còn có mục đích nữa là khẳng định Tây Nguyên có địa hình cao nguyên xếp tầng, đầu nguồn của các dòng sông chảy về Đông Nam Bộ, Duyên hải Nam Trung Bộ, Đông Bắc Cam-pu-chia. Bảo vệ rừng là bảo vệ môi trường sinh thái cho vùng lãnh thổ rộng lớn phía nam đất nước và một phần lưu vực sông Mê Công.

Nhiệm vụ đặt ra cho HS là thảo luận các câu hỏi đặt dưới bảng 28.1. Đây không phải là những câu hỏi khó. Tuy nhiên, GV cần yêu cầu HS quan sát hình 28.1 để xác định các vùng đất badan, các mỏ bôxít – hai tài nguyên quan trọng của Tây Nguyên.

Sau khi nghiên cứu bảng 28.1. GV gợi ý HS đọc kĩ các dữ liệu ở cột tiềm năng kinh tế để trả lời theo yêu cầu của câu hỏi.

Cuối cùng GV yêu cầu HS nêu những khó khăn lớn của Tây Nguyên, đặc biệt là mùa khô thường kéo dài. Cần nhấn mạnh để HS hiểu rằng Đảng và Nhà nước đang có nhiều biện pháp để vừa khai thác tài nguyên vừa bảo vệ môi trường với mục đích cuối cùng là làm cho cuộc sống các dân tộc được nâng cao một cách bền vững.

### **3. Gợi ý dạy mục III : Đặc điểm dân cư, xã hội**

GV hướng dẫn HS nhận dạng bức tranh phân bố dân cư Tây Nguyên là vùng thưa dân. Thành phố, thị xã và các khu vực ven các trục đường giao thông là những nơi có mật độ dân cư cao.

GV yêu cầu HS đọc bảng 28.2 trong SGK và nhận xét tình hình dân cư, xã hội thông qua một số chỉ tiêu đại diện. Nhìn chung Tây Nguyên tuy giàu tiềm năng song vẫn là vùng khó khăn của đất nước. HS cần đọc kĩ đoạn văn cuối cùng để thấy rằng công cuộc Đổi mới đang từng bước thay đổi tình hình của Tây Nguyên. GV hướng dẫn HS kể ra những công trình lớn như thuỷ điện Y-a-ly, đường dây cao thế 500KV, nâng cấp đường sá – đặc biệt là việc triển khai Dự án đường Hồ Chí Minh và nhiều công trình khác.

Nếu có thời gian, GV gợi ý HS tìm hiểu một số nét độc đáo trong văn hoá một số dân tộc ở Tây Nguyên.